

stvarih tako živo zadiha domače življenje, tako resnično in nič sentimentalno. Delo ima v sebi moč žive umetnine, ko si tudi iz zgodovinskega prahu in drugega nereda zna najti pot v srce. Ni sicer to moč globinske pesnitve, ki bi te razbičala in obrnila vase, marveč lepo ubrane pripovedi, ki je polna pristne čustvene poezije, trepetajoče na blesteči površini bolgarske zemlje.

Prepričan sem, da bo roman Vazova »Pod jarmom«, če bo znalo knjigo-trštvo napraviti svoje, šel v veliko izvodih med narod, ki ga bo s strastjo prebiral, kakor je tu s strastjo domovinske ljubezni pisan — ter bo romal iz rok v roke kot nova klasična ljudska zgodovinska povest v lepem prevodu enega naših najboljših pisateljev. Janez Remic.

Sodobna francoska katoliška proza: Louis Chaigne: Antologie de la renaissance catholique. Tome II: Les prosateurs. Edition »Alsatia«. Paris.

O prvem delu antologije katoliškega preporoda v Franciji sem že poročal v lanskem »Domu in svetu«. Sedaj je izšel drugi del: Antologija proze. Urejen in opremljen je prav tako kakor prvi del, vsebinsko pa drugi del zaostaja za prvim, ker je pač teže izbrati kratke odlomke proze, ki bi nam v polnosti predstavila vsakega pisatelja. Kljub temu je to do sedaj najboljši prerez francoske katoliške delavnosti tako v prozi, kritiki in znanosti.

Enciklopedično znanje in izredno delavnost nam pokažejo dela kardinala Baudrillarda, saj so »Cerkev, država, znanost, zgodovina, umetnost našle v njem izrednega in neustrašenega služabnika«. Emil Baumann je romanopisec nadnaravnih resničnosti, čigar knjige so polne širine in patetičnosti; središče jim je vedno kaka dogma, polnost jim pa daje teologija in mistika. Piše o kristjanih, razočaranih v svojih najsvetejših upih; s silo svojega flaubertovskega stila in balzacovske polnosti kompozicije nas pritegne v središče življenjskega katolištva; katolištvo prikaže kot tako silno življenjsko nujnost, da stojimo pred neizprosno dilemo: propad ali odrešenje. René Bazin je francoski Vergil, katerega knjige so »polne močnega in oživljajočega vonja dobre zemlje«. André Beaunier je prišel iz renanovskega skepticizma; André Bellessort je z Louis Bertrandom, pisateljem prekrasnih romanov iz prve krščanske dobe, obnovil herojsko hagiografijo v znamenju reakcije proti bolnosti XVIII. in XIX. stoletja. Popolnoma svojsko mesto zavzema Georges Bernanos, »ki nam odkriva neznan svet, svet, kjer se neprestano borita človek in njegov Stvarnik, svet duševnih bojev, o katerih je zapisal Rimbaud: »trda noč, posušena kri se kadi na mojem obrazu«. Njegova dela so grozotno lepa, nič ni v njih vriskajočega, zmagoslavnega in sproščujočega veselja, kakršnega prekipevajo Claudelove himne. Na zgodovinski, strogo znanstveno obdelani podlagi temelje dela Gaëtana Bernovillea, ki so nekaka panorama sodobnega duhovnega življenja; vendar Bernoville ni zgodovinar, ki bi se zakopal med arhive, temveč vedno stoji sredi vseh sodobnih življenjskih trenj. Silni videc, osamljeni klicar je Léon Bloy, v katerem so nekateri videli sodobnega cerkvenega očeta, ki s svojim obširnimi delom postaja vedno bolj zanimiva postava; njegov vpliv je že davno prekoračil francoske meje. Henry Bordeaux je bard rodne Savoje, ki zna dati nežne in preproste odgovore na večne želje človeškega srca. Charles du Bos je

»nenadejana oaza miru v nemiru naših dni. Učeni izgubljenec v literaturi«. Paul Bourget nam je že znan po knjigah: »Smisel smrti« in »Razporoka«. Kristus v agoniji — to je osrednja misel, ki se razbere iz vseh njegovih del. Bolni, vznemirjeni so bratje tega, ki je zanje prelil svojo kri. V njegovih delih ni sladkega nasmeha betlehemskega Otroka, ne vriskanja Velike noči, ne evharističnega navdušenja, kot ga najdemo pri Racineu; vse je ubrano na otožen mol, ki je tipičen bourgetovski opomin, da se zavedajmo svojih nalog. O Bremondovih in Calvetovih mislih o katoliški literaturi in kritiki bom spregovoril še o drugi priliki, saj sta odkrila, zlasti Calvet, temelje, ki jih bomo morali pri našem delu za katoliško obnovo upoštevati tudi mi. Claudel je tudi v prozi ustvaril pomembna dela. Slede misleci Daniel-Rops; Stanislas Fumet, nadaljevalec Bloyeve misli o poslanstvu Francije; Georges Goyau, predornik katoliške zgodovine. Njim pa Huysmans, ki ga je po spreobrnitvi navdihovala benediktinska liturgija; Francis James, Joly, Elizabeth Leseur, Gabriel Marcel, ki se je pred nekoliko leti vrnil v katolištvo; Maritain, integralen tomist, ki z lučjo Tomaževe filozofije osvetljuje vsa sodobna dogajanja: politiko, umetnost, znanost, gospodarstvo; nam že znani Mauriac, politik, pesnik, pisatelj, ki niha med janzenizmom in zavestjo, da je Bog usmiljen. René Schwob, ki mu skrivnostni klic ni dal prej miru, dokler se ni spreobrnil iz judovstva, in mu je sedaj osrednji, najprivlačnejši problem — svetost. Sertillanges, o katerem pravi Chaigne: »Filozof? Da, toda tak, ki se ne zapre v ožino, za katerega mora biti filozofija odprta širokemu svetu. Umetnik? Da, toda umetnik, kateremu je umetnost le pot k svetosti in Bogu.«

Lahko bi jih še našteval, a to bi bilo le suhoparno naštevanje, ker ni prostora za oznako vsakega posameznika. Le osnovno misel vseh bi rad povedal, približal bi se rad temelju, iz katerega poganjajo vsi vsak v svoj individualen vrh. Generacije pred nami so bile vse preveč ujete v začarani krog solipsizma in malokateri je skušal prestopiti iz tega kroga, v katerem se je mučil z inkvizicijo samega sebe. Probleme, preko katerih ne more nihče, zlasti pa še umetnik ne, so reševali presubjektivno, in tako smo se znašli v kaosu nasprotujočih si mišljenj, ki so rešitev, če že ne onemogočale, pa zelo oteževale. Francoski katoličani ozdravljajo in krepe v sebi temelj — božje kraljestvo in njegovo pravico — najprej živo, ne le formalno katolištvo, ki se izživlja vse preveč le v sijajnih sprevodih, vse bolj ono, ko nosimo v sebi zavest otroštva božjega in žgoči nemir demona, ki je v nas, odkar smo ustvarjeni iz zemlje in s pridihom večnosti živa stvar. Vedno je to vznemirjalo človeštvo — v Avguštinu je našlo najsilnejši izraz, vedno iščemo utehe, to je skupno nam vsem, vedno je hrepenenje po Bogu tisto gibalo, ki nas dela nemirne, vedno se borimo za Boga, čeprav se morda borimo proti Njemu, ker vidimo rešitev včasih le v zunanjih stvareh, ker se motimo o pravzroku in cilju — v tem je tragika mnogih silnih duhov. Dolga in težavna je pot v zmedo današnjih dni, a prav zaradi zmede nujna, da se priborimo do spoznanja neizprosne resnice, da rešimo najprej odnos do svojega Stvarnika, ki nam bo vse ostalo navrgel. Iz tega pa izvira tudi poslanstvo, ki ga Bog in čas nalagata katoličanom, in Pij XI. je spoznal gigantski napor francoskih kato-

ličanov in pisal kardinalu Verdieru: »Sin, kriza, v kateri živimo, je edinstvena v zgodovini. Svet je kakor brizgajoč topilnik, v katerem se v tem času premetavajo najbolj nasprotujoče si sile. Mi zahvaljujemo vsak dan Boga, da živimo v teh aktualnih nihanjih. Ponosni moramo biti, da smo gledalci, več, igralci te tragedije, ki bo preobrnila svet... . . . To bo čast te generacije, če bo razumela svoje poslanstvo, da je pobožno pomagala svetu izboljšati njegovo usodo...«

Katolištvo je odprto vsem, a je v vsebi zaključen svet, tako zaključen, da je tistemu, ki stoji izven njega, težko razumljivo, čestokrat celo smešno dogajanje, ki je za katoličana neobhodno in življenjsko. Katolištvo ustvarja svojo umetnost pod vse drugačnimi navdihi, zato ima svojo estetiko, ki presoja s popolnoma svojega vidika umetnost, ki mora biti res katoliška, ne le umetnost katoličanov. S tem pa je predstavljeno to vprašanje že nekako k nam.

Pričujoča antologija francoskih katoliških pisateljev nas vodi v vso to umetniško in človeško problematiko ter more biti tudi za naše razmere zelo plodna. Obenem pa glasno spričuje velik delež francoskih katoličanov pri gradnji francoske kulture, kjer danes niso več podrejeni in zaničevani zaradi svojega katolištva kot nekoč, temveč v nekem oziru celo vodilni, nam pa vsekakor postavljeni v posnemajoč zgled.

Tone Čokan.

A. V. Isačenko, Narečje vasi Sele na Rožu. Razprave Znanstvenega društva v Ljubljani 16. Filološko-lingvistični odsek 4. Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani 1939.

Razprave iz dialektologije slovenskega jezika so v svojih početkih znane že iz prve polovice prejšnjega stoletja. Pisali so jih naši domači in tuji znanstveniki skozi vse 19. stol. od Kopitarja, Miklošiča, Sreznjevskega, Murka, Baudouina de Courtenaya do Škrabca, Oblaka, Glaserja, Štreklja, Nahtigala, Tesnière, Šašlja, Grafenauerja in drugih v 20. stol. A vse te so bile večinoma le posamezni nejasni pogledi ali pa celo napačna pojmovanja (razen Rusa Sreznjevskega!) o izredno bujni razraslosti slovenskega jezika, katerega celotni dialektološki problem je zajel šele Francè Ramovš v svoji Dialektološki karti slovenskega jezika, še popolneje in izčrpnije pa je to vprašanje obdelal v *Historični gramatiki slovenskega jezika VII., Dialekti*. Na teh njegovih osnovnih monografijah kot celotni rešitvi vprašanja slovenskih dialektov in njihove razporeditve po akustičnem vtisu je treba sedaj dalje graditi in pisati monografije o posameznih slovenskih narečjih, v kolikor so v posameznih krajih naše Slovenije govorne celote zase. Reševanja teh nalog so se Ramovševi učenci na slovenskem vseučilišču že lotili, saj sta bili med svetosavskimi nagradami dve taki razpravi o narečju v Horjulu in v Žabnici pri Škofji Loki že nagrajeni. Rus A. V. Isačenko pa se je v ti smeri lotil raziskovanja koroških govorov. Pričujoča študija nam prinaša prav po tem načinu do podrobnosti obdelano narečje vasi Sele na Rožu.

Povsem pravilno je, da je pisatelj to svojo študijo o posebnem rožanskem govoru poprijel z dveh strani: z deskriptivne in historično razvojne, ali kakor bi lahko rekli, s statične in dinamične strani. Mogli bi sicer razpravljati o vprašanju, ali naj taka študija najprej govori o dinamičnem